

В українському суспільстві збільшується суспільна підтримка курсу та членства України в НАТО. Вибір України між євроатлантичною та євразійською цивілізаціями є на користь першої і виглядає наразі зрозумілим в умовах сучасної міжнародної безпекової ситуації, знаменує якісно новий історичний етап у динамічному розвитку стосунків Україна–НАТО в інтересах національної безпеки і стабільності на євроатлантичному просторі.

Список використаних джерел

1. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект. Український історичний журнал. 2020. Вип. 1. С. 147–163.

2. Alexiyevets L., Alexiyevets M. Ukraine-the NATO: mutual relation and partnerships main stages. *East European Historical Bulletin* / [chief editor Vasyl Ilnytskyi]. Drohobych: Publishing House “Helvetica”, 2020. Issue. 14. S. 175–189.

3. Макар Ю. І., Гдичинський Б. П., Макар В. Ю., Попик С. Д., Ротар Н. Ю. Україна в міжнародних організаціях. Чернівці: Прут, 2009. 879 с.

Вілкова Д. С.

*аспірант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики*

*Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ ПАСТКИ СЛАБШАННЯ ДЕРЖАВ

Теорія міжнародних відносин багата на полярні поняття. Майже у всіх парадигмах, від усталених реалізму та ідеалізму до критичних теорій можна прослідкувати співвідношення «конфлікт-безпека», «безпека-розвиток», сила і слабкість та ряд інших.

Характерною рисою останніх десятиліть є введення в ужиток іншої низки понять, де фігурує також слово «пастка» Так, відомий

американський дослідник Греєм Еллісон ввів поняття пастки Фукідіда, описуючи її наступним чином – коли одна велика держава загрожує іншій (маючи на увазі ранг гегемона у міжнародному порядку), війна майже завжди є неминучою [2]. Спираючись на слова давньогрецького філософа Фукідіда, автора трактату про Пелопоннеську війну, який зазначав, що страх Спарти перед зростанням Афінів неминуче призвів би до війни, американський науковець застосовує схожу аналогію до відносин США-Китай сьогодні [1, с. 30; 2].

Інша відома «пастка» з галузі міжнародних відносин пов'язана з конфліктами. У 2002 році політекономісти Пол Колльєр та Ніколас Самбаніс ввели в ужиток термін «пастка конфлікту», що пов'язаний з фактом повторюваності громадянських війн у тих країнах та регіонах, де вони мали місце [4]. У книзі 2008 року, Пол Колльєр детальніше прописав поняття пастки конфлікту, додавши до неї низку інших факторів, що сповільнюють розвиток певних держав [5]. Серед них – «прокляття» ресурсів, погане врядування, а також ворожість сусідів.

Популяризація кожної з зазначених вище пасток в академічних виданнях і західній пресі зокрема змушує дослідників продовжувати користуватися такою термінологією і в інших, хоча й дотичних сферах. Окрему увагу варто приділити «пастці» слабшання держав.

Поняття слабких держав є доробком останніх трьох десятиліть як академічної думки, так і зовнішньополітичних порядків денних таких акторів, як великі держави (США, Великобританія, Німеччина тощо) та міжнародні організації (Група Світового Банку, ОЕСР та ін.)

Хоча найширше використання, коли цим терміном послуговувалися високі посадовці, як держсекретарі США та Генеральний секретар ООН поняття мало у період між 2000 та 2010 роками, воно досі залишається актуальним для багатьох політологів. Про це свідчать, наприклад, наявність численних рейтингів та індексів визначення поняття, та використання його в Стратегії національної безпеки США видань різних років.

Найточніше визначення слабкості держави надають послідовники використання так званого тривимірного ACL підходу, запропонованого американським політологом Чарльзом Коллом [3]. Країни вважають слабкими, якщо вони мають прогалини в таких категоріях, як:

- авторитет (визнання влади уряду та інших державних інституцій громадянами на всій території держави);
- спроможність (здатність держави забезпечувати безпеку та добробут громадян);
- легітимність (як внутрішня, так і визнання міжнародною спільнотою).

Класичними прикладами слабких держав останніми роками є Ірак, Афганістан, Ємен, Сомалі, ряд африканських країн тощо.

Сформована у 2017 році на базі Лондонської школи економіки та Оксфордського університету, Комісія зі слабкості держав та розвитку (Commission on State Fragility, Growth and Development) актуалізувала поняття пастки слабшання держав. Звіт про роботу організації, виданий у квітні 2018 називається «Оминаючи пастку слабшання» [6].

У ньому слабкість держав вважають синдромом, якому притаманні ряд симптомів. Серед ключових, дослідники виділили наступні шість:

1) загроза безпеці від організованої злочинності. Саме нестача безпеки та неспроможність держави забезпечити її на своїй території вважається ключовою рисою слабкості країн. У ситуації, коли влада не володіє монополією в цьому контексті часто виникають недержавні угруповання, аж до терористичних. Наочні приклади – Хезболла, Ісламська Держава, Боко Харам;

2) нестача легітимності уряду від власних громадян. У багатьох випадках, хоча де-юре уряди й мають ознаки легітимності, більшість населення не вбачає у посадовцях та інститутах здатності ефективно здійснювати свої обов'язки;

3) низька спроможність держави здійснювати базові функції. Слабкість держав проявляється у нездатності влади забезпечувати достатню інфраструктуру, контроль над насиллям (у тому числі й політичним), сфері охорони здоров'я тощо. Характерним прикладом можна вважати нещодавні спалах забутої в розвинених країнах холери в охопленому громадянською війною Ємені [7];

4) несприятливі умови для приватних інвестицій. Цей пункт є одним із найбільш очевидних сповільнювачів розвитку слабких держав. Відсутність дієвих відкритих судових систем, слабкі економіки та мала кількість можливостей для власних громадян лише

поглиблюють соціальні розриви, і створюють замкнене коло, коли кількість іноземних інвестицій є незначною;

5) економіки таких держав є нестійкими, а кількість шоків та криз постійно зростає. Відсутність ефективних інституцій породжує збіднішення населення, а низька спроможність урядів протистояти кризам і шокам лише погіршує ситуацію;

6) глибокі розриви в суспільстві. Найчастіше, у слабких державах наявна серйозна поляризація суспільства, причому чинники відрізняються – від релігійних, етнічних до економічних [6, с. 50-54].

Саме неспроможність держав побороти власну слабкість, завершити конфлікти та забезпечити ефективне управління і є ознаками пастки слабшання.

Деякі дослідники, як британський науковець Моххамед Хан, ставлять під сумнів це поняття. Так, за підрахунками на основі чотирьох індексів, що відслідковують слабшання держав, М. Хан відзначає, що, наприклад, Пакистану, знадобилося б 158 років, щоб досягти рівня Тайваню згідно методології Індексу слабких держав – за найоптимістичнішими підрахунками [9]. Водночас, кейс Південної Кореї, однієї з найбільш розвинених країн світу в 1950-х доводить, що за сорок років державі вдалося стати 12-ою економікою світу [8, с. 46].

Відтак, необхідно з обережністю ставитися до нововведень у політичних науках, особливо коли йдеться про поняття «пасток». Водночас, найслабшим країнам світу з найгіршими показниками стосовно ключових прогалин дійсно характерні затяжні періоди бідності та неефективності інституцій. Питання подолання проблеми слабкості, як і мінімізації транснаціональних загроз, що походять з таких держав може бути предметом подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Капітоненко М. Г. Теорія міжнародних відносин. Чернівці: Книги – XXI, 2019. 272 с.
2. Allison, G. *Destined for war: Can America and China escape Thucydides's trap*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2017. 389 p.
3. Call C. The fallacy of the 'failed state'. *Third World Quarterly*, 2008, pp. 1491–1507.

4. Collier, P., Sambanis, N. Understanding civil war. *Journal of Conflict Resolution*. 2002. № 46 (1). С. 3–12.

5. Collier, P. The bottom billion: Why the poorest countries are failing and what can be done about it. 2008. Oxford University Press. 205 p.

6. Commission of State Fragility, International Growth and Development. Escaping the fragility trap. April 2018. URL: <https://www.theigc.org/wp-content/uploads/2018/04/Escaping-the-fragility-trap.pdf> (дата звернення: 01.05.2020).

7. Humanitarian Country Team. Humanitarian needs overview Yemen – 2016. URL: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/YEMEN%202017%20HNO_Final.pdf (дата звернення: 03.05.2020).

8. Khan, M. Z.I. The fallacy of fragile states indices: Is there a 'fragility trap'? *BISS Paper*, 2017, № 25, 64 p.

9. The Fund for Peace. Fragile States Index. URL: <http://fundforpeace.org/fsi> (дата звернення: 01.05.2020).

Десятніков І. В.

*к.і.н., доцент кафедри приватного права
Східноєвропейського університету
економіки і менеджменту*

ТРАНСФОРМАЦІЯ АМЕРИКАНО-В'ЄТНАМСЬКИХ ВІДНОСИН У ПОСТЫПОЛЯРНИЙ ПЕРІОД

Не дивлячись на значні протиріччя між країнами, викликані нещодавньою війною, США та В'єтнам почали шукати шляхи для нормалізації відносин. У 1977 році за ініціативи президента США Д.Картера у держдепартаменті була створена робоча група з питань відкриття посольства у встановлення зв'язків з В'єтнамом [5, с. 262].

Американо-в'єтнамські переговори зупинилися і процес врегулювання відносин був заморожений внаслідок в'єтнамської інтервенції у Камбоджу у грудні 1978 року. Вторгнення В'єтнаму у Камбоджу різко засудив Китай, який не бажав встановлення його гегемонії у Індокитаї. Китайсько-в'єтнамські відносини невпинно